



La Grande Cense Anders gaan wonen

In de ruïnes van de oude cijnshoeve La Grande Cense, in het Waalse dorpje Tubize, zijn Luc, Bart en Eddy naarstig puin aan het ruimen. Van de oude stallingen van de boerderij rest alleen een berg stenen en pannen. Tussen de kasieën van het binnenplein groeit weelderig onkruid. De woning, waar vroeger een Griekse taverne tevergeefs op klanten wachtte, staat leeg. Maar aan de straatzijde staan wel nog een mooie poort en twee fraaie puntgevels te pronken. De enorme schuur, met een indrukwekkend houten gebinte, heeft al enkele belangrijke stabilisatiewerken ondergaan. In die schuur zullen vier woningen worden gebouwd, naast een gemeenschappelijke keuken, werkplaats en meditatiekamer. De schuur moet het hart worden van een nieuwe leefgemeenschap, waarin 28 volwassenen en 16 kinderen de sociale sfeer van een oud dorp willen herstellen. Luc Jonckheere, die al tien jaar in de weer is om het 'co-housing'-project uit de grond te stampen, ziet zijn droom eindelijk werkelijkheid worden.

'Het concept van *co-housing* houdt het midden tussen een commune, waarin bijna alles gemeenschappelijk gebeurt, en vormen van centraal wonen waarbij alleen de tuin en misschien een ontmoetingsruimte gedeeld worden. In ons project zal elke woning autonoom zijn, met eigen sanitair, keuken en tuintje. Maar

daarnaast zijn er uitgebreide gemeenschappelijke voorzieningen: gastenkamers, een grote keuken, hobbyruimtes, speelruimte, een wasserette, meditatiekamer, een parkeerplaats en natuurlijk ook de twee hectare uitgestrekte tuin, met zwembad, moestuin en boomgaard.

Onze basisfilosofie is dat we het oude buurtleven in ere willen herstellen. De mens heeft miljoenen jaren in kleine stammen geleefd. Op één generatie tijd is dat verdwenen. De wijkverbanden, het dorpsleven, zelfs de familiecontacten zijn verwaterd. Wij willen dat terug.' Bart Coene bevestigt. Hij is onderwijzer in Dilbeek, en alleenstaand. 'Ik ben sociaal aangelegd, was vroeger heel actief in de Chiro. Alleen op een appartement wonen is niets voor mij. Hier vind ik die positieve groeps sfeer terug die ik van de jeugdbeweging ken.' Eddy Ocula uit Halle is ook een van de nieuwe bewoners. Hij is op wat latere leeftijd vader geworden. De kinderen van zijn vrienden en familie zijn een pak ouder dan zijn driejarige zoon. En de familie van zijn Nederlandse vriendin woont in Nederland. 'Wij wilden onze zoon een jeugd geven met speelkameer, een grote speelruimte. Dat vinden we in dit project terug, meer dan in een verkaveling waar mensen zich achter een draad en een poort.' De toekomstige bewo-

nersgroep van La Grande Cense telt verder nog een aantal alleenstaanden met of zonder kinderen, gezinnen en gepensioneerden. Veel Vlamingen, maar ook enkele Walen, een Duits koppel, een Italiaanse en een Zwitserse. 'De samenstelling is een natuurlijke weerspiegeling van een buurt', zegt Luc Jonckheere. 'Jongeren kunnen voor ouderen zorgen, de ouderen kunnen op de kinderen babysitten.'

Co-housing heeft zijn wortels in de Scandinavische wereld. La Grande Cense is het eerste voorbeeld ervan in België. Dat Luc Jonckheere voor de realisatie ervan over de taalgrens trok, naar Henegouwen, is toeval. 'We zochten een plek in het Pajottenland of de Zennevallei. Uiteindelijk hebben we deze vervallen boerderij gevonden. Wat de doorslag gaf, was de prijs, die hier merkbaar lager lag dan voor gelijkaardige eigendommen in Vlaams-Brabant.' La Grande Cense was vroeger een cijnshoeve van de abdij van Nivel. De oudste delen dateren uit de zeventiende eeuw. In de vallei zien we de schoorstenen van de gesloten Forges de Clabecq boven de huizen piepen, maar de boerderij zelf ligt aan de rand van het dorp, bij de velden, op wandelafstand van het Lembeekbos. 'We zijn heel vriendelijk ontvangen in het dorp', vertelt Luc Jonckheere. 'Tubize heeft een traditie van gast-

vrijheid. Er is een grote gemeenschap Italianen geïntegreerd en van oudsher zijn Vlaanderen en Wallonië in deze streek sterk verweven. De taalgrens bestaat hier alleen voor de schoolbusjes die de grens niet over mogen.' Jonckheere is vooral te spreken over de goede contacten met de gemeente. 'De schepen van ruimtelijke ordening is een architect en woonde in Louvain-la-Neuve zelf in een leefgemeenschap. Hij is dit project zeer genegen. Een geluk voor ons, want zo'n project staat of valt met de medewerking van de lokale overheid.'

Luc Jonckheere is ervan overtuigd dat La Grande Cense moeilijker te realiseren zou zijn geweest in Vlaanderen. 'Deze boerderij is waardevol patrimonium. De dienst monumentenzorg had een negatief advies gegeven voor de verbouwing tot woningen. Alle andere diensten hadden positief geadviseerd in het besef dat zonder ons project de boerderij verder zou vervallen. Ik heb het gevoel dat, waar men in Vlaanderen de regels naar de letter volgt, de Walen veeleer naar de geest van de wet handelen.'

Mede daardoor is de bouwvergunning voor La Grande Cense in orde. In september beginnen de werken. In 2009 moeten de schuur en de eerste vijf woningen zijn afgewerkt. In 2010 hoopt Jonckheere de hele verbouwing klaar te krijgen. Dat hij dan in Wallonië gaat wonen, vindt Luc Jonckheere een verrijking. 'Net zoals ik het plezant vind dat in de groep verschillende nationaliteiten zullen samenleven.' En hoewel binnen La Grande Cense het Vlaams de overheersende taal zal zijn, vindt Luc Jonckheere het evident om in de contacten met de buurt en de gemeente Frans te spreken. Deze Brusselse Vlaming heeft immers zelf ervaren wat het gebrek aan respect voor de taal van de lokale bevolking met zich meebracht. 'Mijn grootvader woonde in een nog volledig Nederlandstalig Molenbeek. Als kind werd ik in de winkel niet bediend omdat ik Nederlands sprak. Zoiets snijdt diep. Op de vlucht voor de verfransing zijn we van Jette naar Wemmel verhuisd, waar we hetzelfde zagen gebeuren: Franstaligen die deden alsof Wemmel geen Vlaamse gemeente is. Toen Wemmel ook niet prettig meer was om te wonen, zijn we in Dilbeek terechtgekomen.'

De ironie van het lot wil dat Jonckheere, op de vlucht voor de olievlek van de verfransing, uiteindelijk in Wallonië eindigde. 'Maar Walen zijn helemaal anders dan Brusselaars', zegt hij. 'Wij vinden het vanzelfsprekend dat we hier Frans spreken. Uiteindelijk gaat het om respect voor de aangeboden gastvrijheid. Wij respecteren onze nieuwe woonomgeving, maar veel Franstaligen in Vlaanderen verwachten dat het dorp zich aan hen aanpast. En het erge is dat ze niet snappen wat eigenlijk het probleem is.'

Denmark Als persoon en kunst samenvallen

Het aperitief dat in het Luxemburgse dorpje Prouvy wordt geschonken, is een frisse Orval. De vermaarde trappistenabdij is maar enkele kilometers ver en Mark Robbroeckx heeft in zijn atelier altijd wel enkele flessen op temperatuur staan. De Antwerpse kunstenaar, beter bekend onder zijn artiestennaam Denmark, trok zich vijftien jaar geleden terug in dit gehucht in Belgisch Lotharingen, het meest Franse stukje van ons land. Vanuit zijn tuin kijkt hij uit over het zacht glooiende landschap van de Gaume, waar het al een beetje naar de Provence smaakt. 'Zeg nooit Ardennais tegen een Gaumees', corrigeert Denmark ons. 'Dat ligt hier gevoelig. Gaumezen zijn anders, ze zijn zachter en humoristischer. En nog meer op hun gemak dan de Ardennais. Wat vandaag niet moet, kan morgen wel gebeuren.' Het verschil zit volgens Denmark in de ondergrond. In de Ardennen is dat harde schist, in de Gaume gele, zachte kalkrijke zandsteen waaruit veel oude huizen zijn opgetrokken. 'Die steen slorpt de warmte van de zon op. Dat straalt op de mensen af. Door de eeuwen heen heeft die steen zachtere karakter gevormd.' Dat was net wat Denmark zocht in Prouvy: zacht, rust en eenvoud. De Antwerpenaar begon zijn artistieke carrière in het begin van de jaren zeventig. Hij bouwde al drie decennia consequent aan een oeuvre waarbij hij gedrukte informatiebronnen – vooral weggesmeten boeken, kranten en tijdschriften – recycleert, versnijdt, plakt en perst tot nieuw beeldend werk. 'Toen ik als jonge kunstenaar naar Parijs ging, waren er maar enkele kunsttijdschriften op de markt, die op een eenvoudige manier informeerden. Vandaag zijn er alleen al over kunst ontelbare tijdschriften die zoveel informatie spuien dat de lezer niet langer zin van onzin kan onderscheiden. De eenvoudige wereld van mijn jeugd is geëvolueerd tot een ongelooflijk complexe maatschappij. Dat geldt voor alle sectoren, van politiek tot kunst. Ook in de kunst is er te veel lawaai. Er zijn honderdduizenden kunstenaars en duizenden curatoren en galeries die met elkaar netwerken om in het juiste magazine te komen. Ik vlucht daarvan weg. Voor mij is kunst net een manier om te overleven in deze overdaad aan informatie.'

Dat doet Denmark onder meer door agressieve beelden te maken van gedrukt materiaal, die als metafoor dienen voor al het lawaai om ons heen. Hij toont ons als voorbeeld oude tijdschriften die hij tot brandhout verwerkte. Maar in andere werken zoekt hij net de leegte, of de stilte. Hij ontdekt het archiefmateriaal van zijn gedrukte betekenis, om een *tabula rasa* te bereiken. In zijn atelier zien we mooie, poëtische assemblages van hout en papier, waaruit de drukke letters zijn verdwenen en het papier weer de rust van



Bart Coene: 'In Vlaanderen zou ik nooit een bouwvergunning hebben gekregen.'

'IN VLAANDEREN VOLGT MEN DE REGELS NAAR DE LETTER, DE WALEN HANDELEN NAAR DE GEEST VAN DE WET'

